

מדינת ישראל
STATE OF ISRAEL

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה
Central Bureau of Statistics
دائرة الإحصاء المركزية

הוצאות הביטחון בישראל 2014–1950

פרסום מס' 1651
www.cbs.gov.il

ירושלים, תמוז תשע"ו, אוגוסט 2016

כל הזכויות שמורות למדינת ישראל © 2016

ISSN 2306-4862

הקדמה

הפרסום המובא להלן מציג, על ידי מערכת של לוחות ותרשימים, נתונים מפורטים על הוצאות הביטחון בישראל. בנוסף לנתוני ההוצאה לצריכה הביטחונית, מוצג בפרסום אומדן העלות הכוללת לביטחון הכולל עלויות נוספות, חלקן עקיפות, הנובעות מהטלת שירות החובה והמילואים, החזקת מלאי חירום של מוצרים חיוניים, בניית מקלטים וחדרי ביטחון, העסקת שומרים במקומות ציבוריים וכד'.

בפרסום מוצגים נתונים מעודכנים לשנים 1950–2014, המחושבים ומוצגים על פי ההגדרות וההנחיות של מערכת החשבונות הלאומיים - SNA2008.

באמצעות הנתונים המופיעים בפרסום ניתן ללמוד, בין השאר, על חלקן של הוצאות הביטחון בתוצר המקומי הגולמי ובכלל מקורות המשק.

תודה לכל המוסדות והגופים הציבוריים וכן ליחידות השונות בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אשר שיתפו עמנו פעולה בהפקת הנתונים שנדרשו להכנת פרסום זה.

עוז שמעוני

מנהל אגף בכיר

מקרו-כלכלה

ירושלים, תשע"ו – 2016

**עובדי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שהשתתפו
בהכנת הפרסום:**

**תחום חשבונות הממשלה
והשירותים החברתיים:**

גלינה ברוורמן – ראש תחום

רם בן-דוד

אוהד מזומן

תחום הוצאה לאור:

רוני תדמור

עליזה ברגר

נוראל מזרחי

לבירורים נוספים בנושא פרסום זה ניתן לפנות אל רם בן-דוד, טל': 02-6592623.

תוכן העניינים

עמוד

מבוא

- 9 ..... כללי .1
- 10 ..... ממצאים עיקריים .2
- 14 ..... מונחים, הגדרות והסברים .3
- 16 ..... מקורות ושיטות .4

נספחים

- 19 ..... ההגדרה ושיטות החישוב של מרכיבי עלות הביטחון הנוספים .1
- 21 ..... הגדרת הוצאה לביטחון .2

לוחות

- 24 ..... הערות הסבר .
- 25 ..... הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית (במחירים שוטפים) .1
- 26 ..... הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית (במחירי 2010) .2
- 27 ..... הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית (שינוי כמותי באחוזים, כל שנה לעומת קודמתה) .3
- 28 ..... הצריכה הציבורית הביטחונית והצריכה הציבורית הביטחונית המקומית, כאחוז מהתמ"ג, מהמקורות ומהמקורות נטו (במחירים שוטפים) .4
- 29 ..... עלות הביטחון למשק הישראלי בשנים 2000–2014 .5
- 30 ..... הוצאות המגזר הממשלתי לביטחון במדינות מפותחות ובמדינות מתפתחות .6

מבוא

1. כללי

מדינת ישראל מקדישה חלק ניכר מהוצאות הממשלה לצורכי ביטחון. הוצאות הביטחון משתקפות בצריכה ציבורית גבוהה יחסית למדינות אחרות. בנוסף, קיימות הוצאות עקיפות לביטחון, הנובעות מעלויות של שירות החובה והמילואים, החזקת מלאי חירום של מוצרים חיוניים, בניית מקלטים וחדרי ביטחון, העסקת מאבטחים באתרים ציבוריים ועוד.

בפרסום זה מוצגים סיכומים רב-שנתיים של ההוצאות לביטחון בשתי הגדרות:

1. **הגדרה צרה – "ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית"** – הגדרה זו מקובלת בחשבון התמ"ג בחשבונות הלאומיים, והיא חלק מההוצאה לצריכה ציבורית. בסעיף זה כלולות ההוצאות הישירות לביטחון: תשלומים בפועל של מערכת הביטחון לשכר, לקניית סחורות ושירותים, לבלאי ולמסים על הייצור.

2. **הגדרה רחבה – "עלות כוללת לביטחון"** – כוללת, בנוסף להוצאה הישירה לצריכה ציבורית ביטחונית, גם זקיפות: לערך העבודה של חיילי שירות החובה; לתשלומים הנוספים של המעבידים להשלמת שכר המשרתים במילואים; להוצאות אחזקת מלאי חירום; להשקעה בבניית מקלטים ועוד.

ההגדרה הצרה – תואמת את ההגדרות הבין-לאומיות המתייחסות לחשבונות הגרעין (Core Accounts), כמופיע במדריך הבין-לאומי לחשבונות הלאומיים.¹

ההגדרה הרחבה – תואמת את המלצת ה-SNA להצגת נושאים בעלי עניין מיוחד בחשבונות הלוויין (Satellite Accounts). חשבונות מסוג זה נערכו בארץ בנושאי חינוך, בריאות, תרבות, מחקר ופיתוח ושמירה על הסביבה. החשבונות מתמקדים בנושא מסוים שבחשבונות הלאומיים כלול בסעיפים שונים, והם מציגים סיווג מפורט, ולעתים אף שונה, מזה המקובל בחשבונות הגרעין. הגדרת עלות הביטחון נדונה וגובשה בוועדה מיוחדת שכללה נציגים מבנק ישראל, ממשד הביטחון, ממשד האוצר ומהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הלוחות שמציגים את ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית כוללים סדרות רציפות ועקיבות לשנים 1950–2014, במחירים שוטפים (לוח 1) ולשנים 1955–2014, במחירים קבועים (לוח 2). השינויים השנתיים בצריכה הביטחונית, במחירים קבועים, מוצגים בלוח 3.

בלוח 4 מוצגים היחסים שבין ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית וההוצאה לצריכה ציבורית המקומית לבין התוצר המקומי הגולמי, המקורות שעמדו לרשות המשק (תמ"ג יבוא) והמקורות נטו (תמ"ג ועודף יבוא = צריכה פרטית וציבורית והשקעה גולמית מקומית). האומדנים מוצגים בסדרה רציפה ועקיבה לשנים 1950–2014.

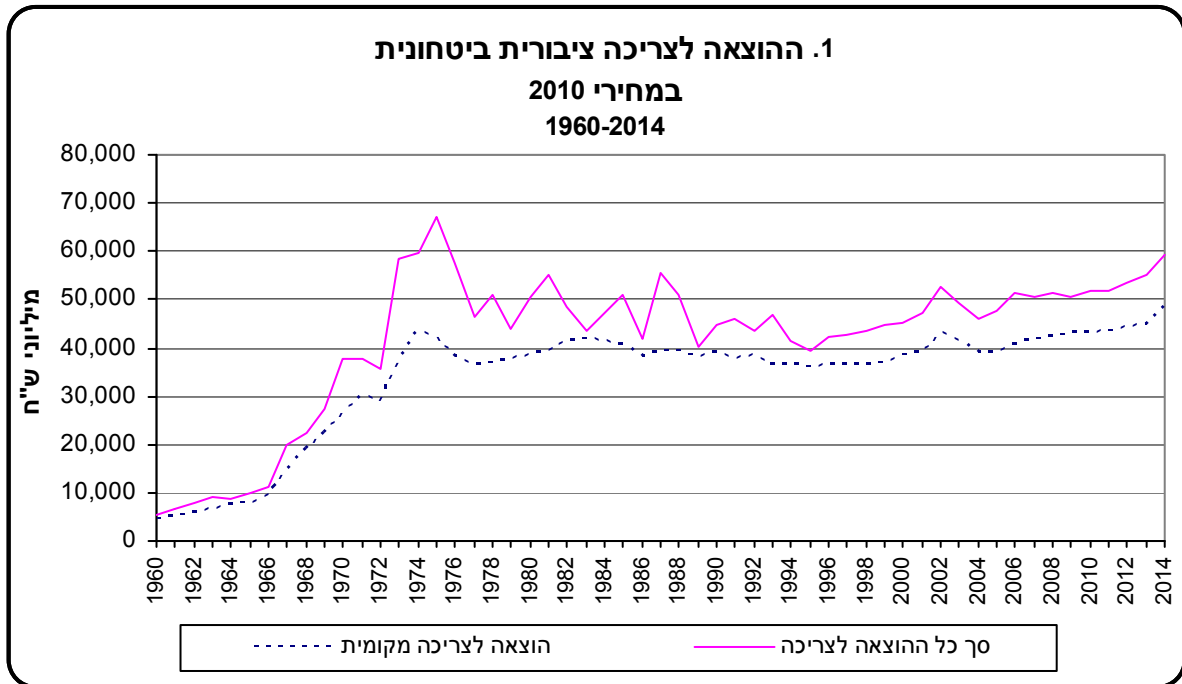
בלוח 5 מוצגים אומדני העלות הכוללת לביטחון למשק הישראלי בשנים 2000, 2005, 2010–2014.

בלוח 6 מובאת השוואה בין-לאומית של ההוצאה לביטחון כאחוזים מהתמ"ג ומסך הוצאות המגזר הממשלתי, על פי דיווחי המדינות לקרן המטבע הבין-לאומית (IMF). הלוח כולל נתונים לשנים 2012–2014.

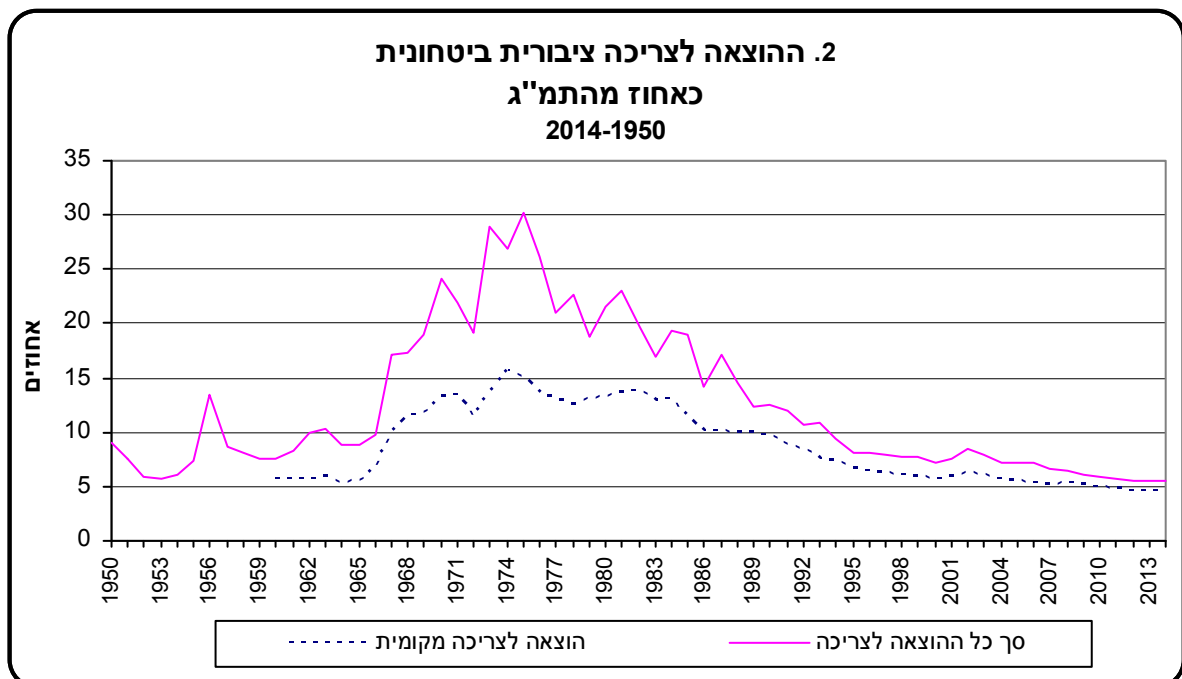
¹ System of National Accounts 2008, Commission of the European Communities – Eurostat, International Monetary Fund, Organization for Economic Co-operation and Development, United Nations, World Bank, New York, 2009.

2. ממצאים עיקריים

ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית, במחירים קבועים, עלתה ב-2014 ב-7%, לאחר עלייה של 3.4% בשנים 2012–2013 וירידה של 0.6% בשנת 2011. עם זאת, ההוצאה לביטחון בשלוש השנים האחרונות נמוכה בכ-10.5% (במחירים קבועים) מרמתה בשנים 1973–1975, שבהן הגיעה ההוצאה לשיאה. הגידול בשנה האחרונה מושפע מעלייה במרבית סעיפי הצריכה.

ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית כאחוז מהתמ"ג הסתכמה ב-2014 ב-5.6%, ושיעורה נשאר יציב ברמה זו בשנים האחרונות, לאחר שבמשך כעשור ניכרה בו מגמת ירידה.

מהנתונים על השינויים בהוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית, במחירים קבועים, במשך 57 השנים האחרונות עולה כי במחצית הראשונה של תקופה זו – משנת 1956 עד 1975 – עלתה ההוצאה לביטחון בקצב מהיר של 19%, בממוצע, לשנה. עליות חריגות בהוצאה לביטחון חלו בשנים 1956 (מלחמת סיני) – עלייה של 100%, ב-1967 (מלחמת ששת הימים) – עלייה של 77%, ב-1970 (מלחמת ההתשה) – עלייה של 39%, וב-1973 (מלחמת יום הכיפורים) – עלייה של 64%.

לעומת זאת, במחצית השנייה של אותה תקופה המגמה הייתה מעורבת: בשנים 1976–1995 ירדה ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית ב-1%–2% בממוצע לשנה, על אף פעילות צה"ל בדרום לבנון שהחלה בשנת 1982. בשנת 1996 החלה מגמה של עלייה בהוצאה, והיא נמשכה עד 2002. בשנים 2003–2004 חלה ירידה חדה בהוצאה, בשיעור של כ-6% לשנה, אולם המגמה התהפכה שוב בשנים 2005–2006 וההוצאה עלתה בכ-6%, בממוצע, לשנה. בשנים 2007–2009 ירדה ההוצאה ב-0.6%, בממוצע. בשנת 2014 עלתה ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית ב-7%, לאחר עלייה ממוצעת של 2.2% בשנים 2010–2013.

להלן נתונים מפורטים על התפתחות ההוצאה לביטחון לפי תקופות:

לוח א.- ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית בשנים 1956–2014

באחוזים

הצריכה הביטחונית כאחוז מהתמ"ג ¹		השינוי הכמותי בממוצע לשנה		
צריכה מקומית	סך הכל	צריכה מקומית	סך הכל	
5.8	9.2	..	11.7	1966–1965
11.9	19.7	20.3	21.1	1972–1967
14.8	28.7	13.0	23.4	1975–1973
13.0	20.8	-0.4	-2.7	1985–1976
10.0	14.1	-0.7	-2.6	1990–1986
7.8	10.2	-1.7	-2.4	1995–1991
6.1	7.8	1.5	2.8	2000–1996
6.1	8.0	5.4	7.9	2002–2001
5.9	7.4	-4.8	-6.4	2004–2003
5.5	7.1	0.3	3.0	2005
5.4	7.3	4.0	8.2	2006
5.2	6.6	2.6	-1.5	2007
5.3	6.4	1.6	1.5	2008
5.1	6.1	1.9	-1.6	2009
4.9	5.9	0.4	2.8	2010
4.8	5.6	1.0	-0.6	2011
4.6	5.6	1.8	3.4	2012
4.6	5.5	0.8	3.4	2013
4.6	5.6	7.7	7.0	2014

¹ המתודולוגיה לחישוב התמ"ג השתנתה לאורך השנים, הנתונים לשנים 1956–1994 חושבו בהתאם למערכת החשבונות הלאומיים – SNA 1968; הנתונים לשנים 1995–2014 חושבו בהתאם למערכת החשבונות הלאומיים – SNA 2008.

בשנים 1956–1966 הייתה ההוצאה לביטחון כ-9% מהתמ"ג, בממוצע. מלחמת סיני שפרצה ב-1956 לא גררה עלייה תלולה ארוכת טווח בהוצאות. לעומת זאת, שתי מערכות אחרות – מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים – גררו עליות בולטות בהוצאה לביטחון, שהגיעה ל-19.7% מהתמ"ג בשנים 1967–1972 ול-28.7% בשנים 1973–1975. בשנים 1976–1985 ירדה ההוצאה לביטחון ל-20.8% מהתמ"ג; ירידה ניכרת נוספת בצריכה הביטחונית – ל-14.1% מהתמ"ג – התרחשה בשנים 1986–1990, בעקבות הפעלת התכנית הכלכלית לייצוב המשק. בשנים 1991–1995 נמשכה הירידה בהוצאה לביטחון, שהגיעה בתקופה זו ל-10.2% מהתמ"ג, בממוצע. השנים 1996–2001 התאפיינו, ברובן, בצמיחה כלכלית מואצת. עקב זאת התאפשר גידול כמותי בהוצאות הביטחון לאחר שנים של ירידה, בד בבד עם ירידת אחוז ההוצאה לביטחון מהתמ"ג. מאז ועד היום נמשכת מגמה של ירידה אטית במקורות המשק המופנים לביטחון, מרמה של 8.5% ב-2002 ועד לרמה של 5.6% מהתמ"ג בשנת 2014.

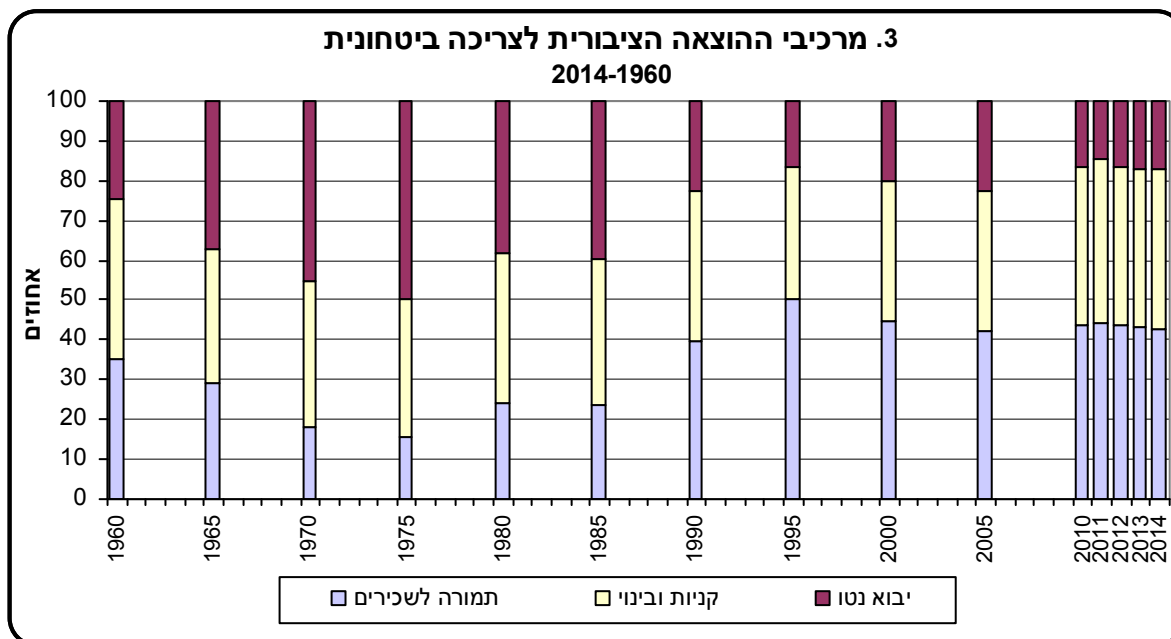
ההוצאה המקומית לצריכה ציבורית ביטחונית – סך ההוצאה, למעט הייבוא הביטחוני (הממומן ברובו מכספי הסיוע האמריקני), עלה ב-2014 ב-7.7%, לאחר עלייה של 0.8% ב-2013.

ההוצאה המקומית לביטחון, כאחוז מהתמ"ג, התייצבה בשנים האחרונות סביב ה-5%. זהו השיעור הנמוך ביותר מאז אמצע שנות ה-60.

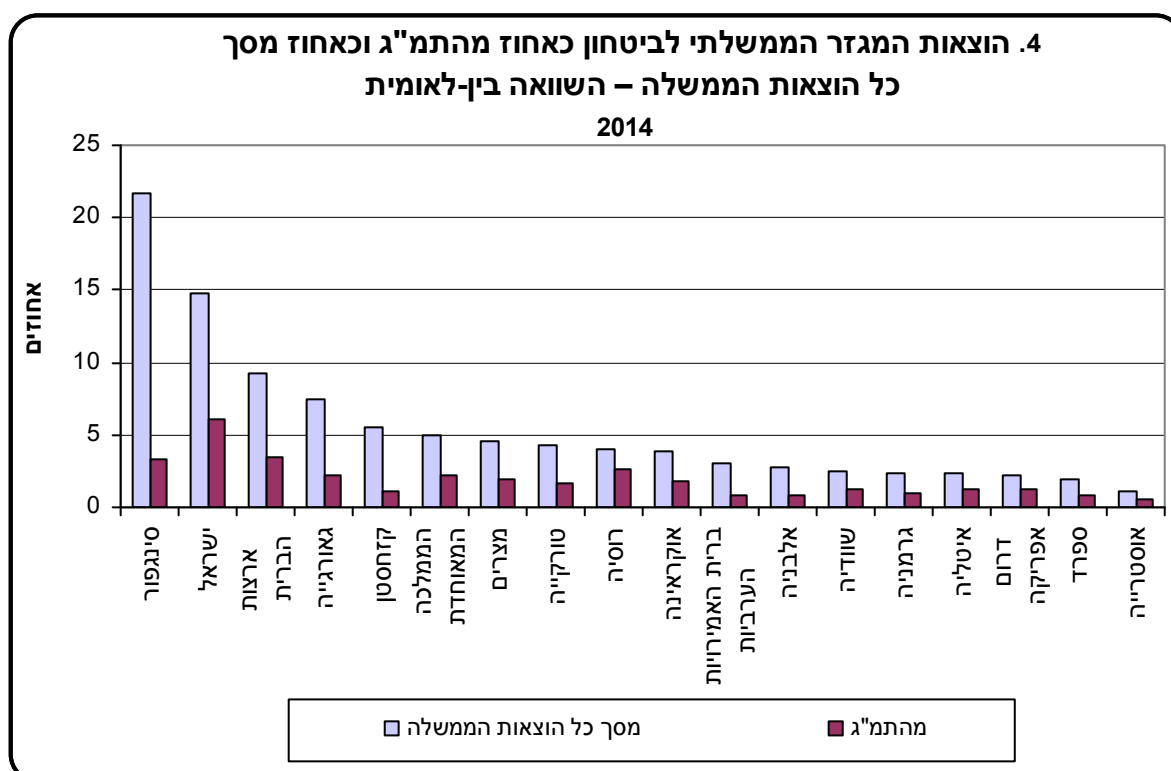
עלות הביטחון למשק הישראלי

העלות הכוללת לביטחון למשק גבוהה בכ-21%–25% מההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית. עלות זו הגיעה בשנת 2014 ל-6.9% מהתוצר המקומי הגולמי, בדומה לשנתיים הקודמות. בהשוואה לשנת 2000 חלה ירידה בעלות – אז העלות עמדה על 9% מהתוצר המקומי הגולמי.

אומדן העלות הכוללת לביטחון כולל מרכיבי הוצאה נוספים מלבד ההוצאות הישירות של מערכת הביטחון על שכר וקניית סחורות ושירותים (כולל מרכיב הייבוא הביטחוני, המגיע לכ-1%–2% מהתמ"ג). מרכיבים אלו נכללו, בחלקם, במסגרת הרגילה של החשבונות הלאומיים בהוצאה האזרחית, כמו ההוצאה לבניית מקלטים, אחזקת מלאי חירום והוצאות האבטחה במשרדי הממשלה האזרחיים. חלקה הגדול של העלות הנוספת – ערך שירותם של חיילי החובה, הפרשות המעבידים בגין שכרם של אנשי המילואים וכן זקיפת פרמיית סיכון לשירות הביטחוני – אינו נזקף בחשבונות הלאומיים הרגילים. הכללת הוצאות אלה בתוצר המקומי הגולמי הייתה מגדילה אותו בכ-1.3%. בנוסף להשפעה על ערכו המוחלט של התמ"ג, הייתה הכללת ההוצאות הנוספות והזקופות לביטחון משפיעה על השינויים הכמותיים בשכר הביטחוני, בהוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית וכיו"ב.

מהשוואה בין-לאומית של הוצאה לביטחון עולה, כי הוצאות המגזר הממשלתי על ביטחון בישראל, כאחוז מהתמ"ג, הן פי שניים עד פי עשרה מהוצאות המגזר הממשלתי במדינות המפותחות; גם בהשוואה אל המדינות המתפתחות, הוצאה לביטחון בישראל היא מהגבוהות ביותר.

3. מונחים, הגדרות והסברים

בפרסום זה מוצגת ההוצאה לביטחון בשתי הגדרות: **ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית, והעלות הכוללת של הביטחון בישראל.**

א. ההוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית (לוחות 1–4) ממומנת ישירות מתקציבי מערכת הביטחון ומתחלקת לרכיבים האלה:

1. תמורה לשכירים:

- תשלומי שכר (כולל תשלומי המעביד לביטוח לאומי, לקרנות השתלמות וכד') לחיילי חובה וקבע, לאזרחים עובדי צה"ל ולעובדים אחרים של מערכת הביטחון.
- תשלומים למשרתים במילואים המתבצעים באמצעות המוסד לביטוח לאומי.
- תשלומים בעין לחיילים ולעובדים אחרים הכוללים את עלות המזון, ביגוד וההטבות האחרות שניתנו, כמו השתתפות בשכר לימוד ובשכר דירה, כרטיסים מוזלים לאירועי תרבות ולמופעים, ארוחות וכד'.
- זקיפת הוצאה לפנסיה למשרתים בצבא קבע ולעובדים קבועים במערכת הביטחון. תוספת זו לעלות העבודה נובעת מהתחייבות הממשלה לשלם פנסיה לגמלאי מערכת הביטחון מתקציב המדינה, כתחליף להפרשות לקרן פנסיה.

2. קניית סחורות ושירותים בארץ – בסעיף זה נכללו הוצאות שוטפות, לרבות תוספות למלאי והוצאות לרכישת ציוד ומבנים לשימוש צבאי במפעלים מקומיים בענפי המשק השונים (תעשייה, תחבורה, בנייה, חשמל ומים, שירותים וכו'). ההוצאה לעבודות בינוי כוללת עבודות באמצעות קבלנים ועבודות בביצוע עצמי של צה"ל.

3. יבוא ביטחוני – כולל את ערך הסחורות והשירותים שנרכשו על ידי מערכת הביטחון בחו"ל, וכן את ערך אמצעי הלחימה מעודפי הצבא האמריקני שסופקו לישראל ללא תשלום. בשנים 1979–1982 נכללו ביבוא הביטחוני ההוצאות על בניית שדות התעופה בנגב (רמון ועובדה) על ידי קבלנים אמריקניים, בהתאם לרישום במאזן התשלומים.

4. מכירות משרד הביטחון – כוללות הכנסות ממכירת עודפי הציוד הצבאי בארץ ובחו"ל, מאספקת שירותים למגזר האזרחי, ממכירת ספרים וכו'.

ב. העלות הכוללת של ביטחון בישראל (לוח 5) כוללת, בנוסף לצריכה ציבורית ביטחונית, את המרכיבים האלה:

1. תוספת הערך הכלכלי של שירות החובה.
  2. תוספת הערך הכלכלי של שירות המילואים.
  3. זקיפה לביטוח בגין סיכון אישי.
  4. הוצאה לבניית מקלטים.
  5. הוצאה לאחזקת מלאי חירום.
  6. הוצאה לביטחון במשרדי הממשלה האזרחיים.
- על מהותם של סעיפים אלה ועל אופן חישובם – ראו נספח 1.

הפרדת ההוצאות לביטחון מההוצאות למטרות אחרות בתקציבי משרד הביטחון ומשרדי הממשלה האחרים נקבעה על בסיס הנחיות האו"ם (ראו נספח 2):

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, *Classification of the Functions of Government*, N. Y., 2000.

לא נכללו בצריכה הביטחונית ובעלות הכוללת לביטחון ההוצאות בתחומים האלה:

- א. הוצאות מערכת הביטחון שהוגדרו בחשבונות הלאומיים כהוצאות למטרות רווחה ובריאות:**
1. תשלום גמלאות בפועל לגמלאי מערכת הביטחון. לעומת זאת, נכללה בהוצאה הציבורית לצריכה ביטחונית הזקיפה לפנסיה של משרתי מערכת הביטחון.
  2. תגמולים ושיקום לנכים ולמשפחות שכולות, מענקי סעד למשפחות החיילים וכד'.
  3. סיוע מהקרן לקליטת חיילים משוחררים. הקרן הוקמה ב-1995 במטרה לסייע לחייל משוחרר בלימודים, בדיור ובפיתוח עסק.
  4. רפואת חיילים במוסדות בריאות אזרחיים. הוצאה זו נוכתה מהעלות הכוללת לביטחון (אך היא עדיין כלולה בהוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית).

ב. ההוצאות שהפרדת המרכיב הביטחוני בהן מצריכה מחקר מיוחד:

1. סיוע למפעלים הביטחוניים (תע"ש, תע"א ורפאל). הסיוע למפעלים אלה, שרוב תוצרתם מיועד ליצוא, הוא רב-תכליתי וכולל מימון פיתוח כושר ייצור תחרותי, פיתוח מוצרים חדשים בתחום האזרחי וכן מימון גמלאות ומענקי פרישה למפוטרים.
2. העברות למינהל האזרחי ביישובים הישראליים באזור יהודה והשומרון. המינהל האזרחי מבצע מגוון פעולות בתחום האזרחי, לרבות פעולות חינוך, בריאות ורווחה לתושבים מקומיים.
3. סלילת כבישים עוקפים לתושבי היישובים הישראליים באזור יהודה והשומרון – כבישים אלה מנוצלים גם על ידי האוכלוסייה הלא-ישראלית.

ג. ההוצאות שלא נאמדו בשל חוסר נתונים רלוונטיים:

1. ההוצאה החלופית לשימוש בקרקעות התפוסות על ידי מערכת הביטחון – דהיינו, העלות הנוספת הנובעת מהקצאת הקרקעות למערכת הביטחון ללא תמורה או במחירים מוזלים.
2. ההוצאות על שירותי אבטחה שמסופקים על ידי חברות פרטיות ורכישת נשק אישי.

4. מקורות ושיטות

4.1 מקורות הנתונים

האומדנים על ההוצאה המקומית לצריכה ציבורית ביטחונית הופקו על בסיס הדיווחים התקופתיים והמאזנים השנתיים של משרד הביטחון. אומדני הזקיפה לפנסיה נערכו על פי שיטת חישוב אקטוארי שבה הובאו בחשבון גיל הפרישה, מסלול הקידום המקצועי ותנאי הפרישה המיוחדים של משרתי מערכת הביטחון.

החל משנת 1964 נעשה שימוש במקורות ובפירוטים נוספים שאפשרו עריכת אומדנים משופרים, אך בכך נפגמה עקביות הסדרה. לכן, כדי לאפשר השוואה לאומדנים משנים קודמות, מוצגים הנתונים לשנת 1964 גם לפני התיקונים. הנתונים לשנת 1974 מוצגים גם הם פעמיים, כתוצאה משינוי סיווג בין יבוא לבין צריכה מקומית.

האומדנים על היבוא הביטחוני הופקו אף הם על סמך דיווחים ממשרד הביטחון על ערך האספקה בפועל של הציוד הכבד, שערכו גבוה יחסית, במועד הגעתו לארץ ועל זרם התשלומים לפריטים שערכם נמוך יותר. טיפול זה (המתאים לרישום במאזן התשלומים) שונה מהרישום בדוח ביצוע תקציב משרד הביטחון או בדוח החשב הכללי. בדוחות אלה נרשם היבוא הביטחוני לפי זרם התשלומים.

4.2 האומדנים במחירים קבועים

האומדנים חושבו בנפרד לכל סוג הוצאה. השינויים הכמותיים בשכר נאמדו בהתאם לשינויים במספר המשרתים במערכת הביטחון ולשינוי במספר ימי המילואים. ההוצאות במחירים קבועים על קניית סחורות ושירותים התקבלו על ידי ניכוי ההוצאה במחירים שוטפים במדד מחירים משוקלל של מדדים מתאימים שנבחרו מסעיפי מדד המחירים לצרכן – מדד המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה ומדד מיוחד למחירי בנייה לביטחון שבו משולבים מדד מחירי תשומות בבנייה למגורים ומחירים חוזיים של משרד הביטחון.

4.3 השוואה לפרסומים קודמים

הפרסום הקודם של ההוצאה לביטחון יצא לאור בשנת 2015. בפרסום הנוכחי עודכנו סדרות הנתונים לשנים 1995–2013, על סמך נתונים מעודכנים או חדשים שהתקבלו.

בפרסום הקודם לא הוצגה השוואה בין-לאומית של ההוצאה לביטחון.

בפרסום זה הוצגה השוואה בין-לאומית של אחוז ההוצאה לביטחון של המגזר הממשלתי מסך הוצאות הממשלה, וכן הוצג אחוז ההוצאה לביטחון של המגזר הממשלתי מהתוצר הלאומי הגולמי.

4.4 השוואה בין-לאומית

ההשוואה הבין-לאומית נערכה בהתאם לנתוני ה-IMF. נתוני המגזר הממשלתי הושאו על מנת להקיף בצורה הרחבה ביותר את ההוצאות לביטחון ולהקטין עד כמה שניתן את השפעת הייחודיות של המבנה הממשלי בכל מדינה.

נספחים

נספח 1

ההגדרה ושיטות החישוב של מרכיבי עלות הביטחון הנוספים

א. ערך שירות החובה

בצריכה הציבורית הביטחונית נמדד ערך שירות החובה על פי העלות בפועל למערכת הביטחון, הכוללת בעיקר את עלות השכר הסמלי ואת עלות המחיה. העלות הכוללת של שירות החובה נמדדת כסך הוצאה לחיילי חובה לו היה שכרם נקבע בשוק – עלות זהה לתוצר האזרחי שניתן היה לייצר באמצעות כוח אדם זה. לפיכך מחושבת תוספת העלות בגין שירות החובה לפי הנוסחה:

$$Y=(W * A)*N-C$$

- Y - הזקיפה הנוספת של עלות שירות החובה;
- W - עלות העבודה הממוצעת במשק;
- A - שיעור השתתפות ממוצע בתעסוקה לאורך החיים של חייל חובה מייצג, הלוקח בחשבון את תרומת הצבא להון האנושי ומנגד את ההפסד הנובע מדחיית הקריירה המקצועית. מדידה זה נעשית בנפרד לגברים ולנשים;
- N - מספר חיילי חובה;
- C - עלות חיילי חובה בפועל.

ב. ערך שירות המילואים

המשרתים במילואים מקבלים את שכרם באמצעות הביטוח הלאומי (החל משנת 1995 נכללים תשלומים אלה בתקציב הביטחון). ערך שירות המילואים נמדד בצריכה הביטחונית על פי התשלומים בפועל של הביטוח הלאומי. תשלומים אלה אינם כוללים את התשלומים הנלווים לשכר המשולמים על ידי המעסיק (כגון הפרשות לפנסיה וקרן השתלמות, מס שכר וכו'). זקיפת התשלומים הנלווים בגין שכרם של משרתי המילואים מחושבת על סמך נתוני סקרי כוח אדם על ההיעדרויות בשל מילואים והשיעורים הממוצעים של הוצאות נלוות לשכר לפי ענף כלכלי.

ג. הזקיפה לביטוח בגין סיכון אישי

הזקיפה לביטוח בגין סיכון אישי ("הפרמיה לסיכון") היא תוספת לעלות העבודה הנותנת ביטוי לסיכון האישי הגבוה יחסית שמלווה את השירות הצבאי. למשרתי הצבא מובטח במקרה הצורך טיפול רפואי ושיקום וכן קצבת נכות, כלומר מעין ביטוח בגין פגיעה ואובדן כושר השתכרות שעלולים לקרות בעתיד. שווי ביטוח זה מחושב לפי הנוסחה:

$$A*B*(W1+W2+W3)$$

- A - ההסתברות למשרתים בצבא להיפגע, נאמדה כממוצע נע של שיעור הנפגעים ב-15 השנים האחרונות;
- B - התגמול הממוצע לנכים, למשפחות, לאלמנות וליתומים שנוספו בתקופה זו, כאחוז מעלות העבודה הממוצעת בצבא;
- W1 - עלות העבודה של המשרתים בשירות חובה (סעיף א);
- W2 - עלות העבודה של המשרתים בשירות מילואים (סעיף ב);
- W3 - עלות העבודה של המשרתים בצבא קבע.

ד. מקלוט

בסעיף זה נכללו ההוצאה לבניית מקלטים ואחזקתם ועלות בנייתם של מרחבי מיגון דירתיים (ממ"ד) בבתי מגורים ובמבנים ציבוריים (מימון בניית הממ"ד מוטל ישירות על המגזר הפרטי). ההוצאה למקלוט הממומנת מהתקציבים הציבוריים כוללת בעיקר את בניית המקלטים וחדרי הביטחון ביישובי קו העימות. הוצאה זו אינה כוללת את ההוצאות למקלוט המתבצעות באמצעות משרד הביטחון ונכללות בצריכה הביטחונית. ההוצאה לבניית ממ"ד מתקבלת על ידי הכפלת מספר הדירות החדשות שנבנו בשנת האומדן בתוספת מחיר לבניית חדר מוגן לעומת חדר רגיל. באופן דומה מחושבת ההוצאה לממ"ד במוסדות הציבור.

ה. עלות אחזקת מלאי חירום

סעיף זה כולל את עלות האחזקה והריענון של המלאי האסטרטגי של דלק, תרופות ומוצרי מזון המיועדים לתקופות חירום. ההוצאה למלאי חירום ממומנת מתקציבי המשרדים האזרחיים – בעיקר מתקציבי משרד התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים, משרד הבריאות ומתקציב התמיכות במחירי מצרכי יסוד. באומדן ההוצאה למלאי דלק הונח שמחצית המלאי הממשלתי המוחזק על ידי חברות הדלק נועד לתקופות חירום.

ו. ההוצאה לביטחון במשרדי הממשלה האזרחיים

בנוסף להוצאות על מקלוט ומלאי חירום נכללו בהוצאה לביטחון סעיפים נוספים בתקציבי המשרדים האזרחיים כמפורט להלן:

משטרת ישראל – יחידות משמר הגבול (כולל היחידה המיוחדת ללוחמה בטרור ומשמר היישובים), המשמר האזרחי ושח"מ.

בכמה מקרים לא היה ניתן להבחין בין הוצאות המשטרה על פעילות ביטחונית כמו "ביטחון הפנים" לבין ההוצאה לשמירת הסדר הציבורי הנחשבת להוצאה אזרחית, כיוון שרוב יחידות המשטרה עוסקות במידה זו או אחרת בשני סוגי פעילות אלה בעת ובעונה אחת. לדוגמה, שוטרי משמר הגבול עוסקים, מלבד בשמירה הביטחונית ובלחימה בטרור, גם בפיזור הפגנות ובמניעת גניבות. אי לכך, כפתרון פשרה, נכללו בהוצאה לביטחון היחידות שרוב פעילותן מתרכז בביטחון הפנים.

משרד הפנים – הוצאות למימון שירותי ביטחון ברשויות המקומיות, הכולל את ההוצאות למשמר האזרחי, ההגנה המרחבית ומל"ח, הקמת מרכזים ומחסנים להג"א ובניית חדרי נשק.

משרד החינוך – מימון האבטחה במוסדות החינוך ופעילות מדריכי של"ח (גדנ"ע).

משרד האוצר (הוצאות שונות) – מימון הכוח הרב-לאומי בסיני.

נספח 2

הגדרת ההוצאה לביטחון מתוך:

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Classifications of the Functions of Government, Series M no. 84, New York, 2000.

02 ביטחון

02.1 ביטחון צבאי

מינהל, פיקוח והפעלת כוחות ושירותי ביטחון:

כוחות יבשה, ים, אוויר וחלל; כוחות הנדסה, תחבורה, תקשורת, מודיעין, תחזוקה, אגף כוח אדם וכוחות ופיקודים לא-לוחמים אחרים; כוחות עזר ומילואים של מערכת הביטחון. הנפקת ציוד, מיתקנים, אספקה וכיו"ב.

משרדי נספחים צבאיים בחו"ל אך לא משלחות סיוע צבאי אשר מסווגות בקבוצה 02.3 (סיוע צבאי לארצות זרות).

מינהל ופעילות בתי ספר ומכללות צבאיות אשר תכנית הלימודים בהם דומה לזו של מוסדות אזרחיים מסווגים בתת-הקבוצה המתאימה בקבוצה ראשית 09 – (חינוך), למרות שהלימוד בהם יכול להיות מוגבל לאנשי צבא ובני משפחותיהם.

מינהל ופעילות בתי חולים צבאיים מסווגים בתת הקבוצה המתאימה של 07.3 – (בתי חולים), אך בתי חולים שדה נכללים כאן. תכניות פנסיה לאנשי צבא מסווגות בתת קבוצה 10.2 – (זיקנה).

02.2 ביטחון אזרחי

מינהל, סיוע והפעלת כוחות הגנה אזרחית, סיוע לתכנון תכניות חירום וביצוע תרגילים שבהם מעורבים מוסדות אזרחיים ואוכלוסייה אזרחית. חומרים וציוד להגנה אזרחית נכללים, למעט כאלה שנועדו לשימוש בזמן רגיעה אשר מסווגים בקבוצה ראשית 10 – (ביטוח סוציאלי וסעד).

02.3 סיוע צבאי לארצות זרות

משרדים, לשכות ויחידות אחרות, המנהלים סיוע צבאי. משלחות סיוע צבאי המסופחות לממשלות זרות או הקשורות לארגונים צבאיים בין-לאומיים או לבריתות צבאיות. מענקים בסיוע צבאי במזומנים או בעין. הלוואות לאותה מטרה בין אם נושאות ריבית בין אם לאו. השאלת ציוד. השתתפות בכוחות בין-לאומיים לשמירת שלום, כולל הקצאת כוח אדם.

02.4 מחקר ופיתוח ביטחון

מינהל וסיוע למחקר ולפיתוח ניסויי הקשורים לכוחות המזויינים ולהגנה אזרחית. מחקרים המובילים לפיתוח ציוד חדש ומשופר; לטקטיקה ולאסטרטגיה טובות יותר; לניצול מרחבי החלל ומעמקי הים לצורכי הגנה; ומחקר ופיתוח ניסויי אחר הקשור לביטחון. מחקר בסיסי מסווג בתת הקבוצה המתאימה של קבוצה 01.4 – (מחקר בסיסי).

02.5 ביטחון לנמ"א

מינהל, פעולות וסיוע בנושאי ביטחון אשר אינם מכוסים בשלוש תת-הקבוצות הקודמות של קבוצה 02. בסעיף זה כלולים, בין השאר, המשרדים, הלשכות והיחידות העוסקים בהפצת מידע, עריכת נתונים סטטיסטיים, הכנת תקציבים וכד' המשרתים את כלל מערכת הביטחון.

המינהל לטיפול בענייני יוצאי צבא מסווג בתת-קבוצה 10.2 – (זיקנה).

לוחות

הערות הסבר

שטח הכיסוי של הנתונים הסטטיסטיים

הנתונים הסטטיסטיים מתייחסים לשטח הכלכלי של מדינת ישראל, אלא אם כן צוין אחרת.

א. שטח כלכלי של מדינה (The economic territory of a country) (על פי הגדרת OECD-SNA. לפירוט מלא של ההגדרה, ראו: OECD, Glossary of Statistical Terms):
השטח הכלכלי של מדינה כולל את השטח הגאוגרפי שממשלה מנהלת, ושב אין מגבלות על מעבר של אנשים, סחורות והון.

השטח הכלכלי של מדינת ישראל:

על פי הגדרה זו, השטח הכלכלי של מדינת ישראל הוא בהתאם לסעיף ב להלן.

ב. מחוז ונפה:

המחוזות והנפות מוגדרים לפי החלוקה המינהלית הרשמית של מדינת ישראל שלפיה קיימים 6 מחוזות ו-15 נפות.
כולל יישובים ישראליים באזור יהודה והשומרון.

סימנים מיוחדים בלוחות

.. = נתונים בלתי ידועים או שאינם ניתנים לפרסום

עיגול מספרים: אין סיכום המספרים מתאים בהכרח לסך הכל, בגלל עיגול מספרים

TABLE 1.- GENERAL GOVERNMENT DEFENCE
CONSUMPTION EXPENDITURE(1)

לוח 1.- הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית(1)

At current prices

במחירים שוטפים

	Defence consumption						צריכה ביטחונית	
	פחות: מכירות	יבוא ביטחוני	Domestic consumption			צריכה מקומית סך הכל	סך הכל	
			קניות אחרות purchases	מסים על הייצור Taxes on production	תמורה לשכירים Compensation of employees			
Less: sales	Defence imports	Other			Total	Total		
	NIS Thousand						אלפי ש"ח	
1950	..	..	..	..	..	..	4.2	1950
1951	..	..	..	..	..	..	5.3	1951
1952	..	..	..	..	2.6	..	6.5	1952
1953	..	..	..	..	3.6	..	7.9	1953
1954	..	..	..	..	5.4	..	11.2	1954
1955	..	..	..	..	8.1	..	16.6	1955
1956	..	..	..	..	10.0	..	36.2	1956
1957	..	..	..	..	10.4	..	27.2	1957
1958	..	..	..	..	10.6	..	29.1	1958
1959	..	..	..	..	11.7	..	31.4	1959
1960	..	8.7	14.2	..	12.3	26.5	35.2	1960
1961	..	14.3	16.8	..	15.2	32.0	46.3	1961
1962	..	27.5	20.3	..	18.2	38.5	66.0	1962
1963	..	34.4	24.2	..	23.1	47.3	81.7	1963
1964	..	29.8	28.7	..	25.7	54.4	84.2	1964
1964(2)	..	31.1	26.5	..	22.7	49.2	80.3	(2)1964
1965	..	36.4	32.5	..	28.6	61.1	97.5	1965
1966	..	38.6	45.3	..	33.8	79.1	117.7	1966
1967	..	87.0	72.5	..	50.2	122.7	209.7	1967
1968	..	86.2	111.3	..	54.6	165.9	252.1	1968
1969	..	120.6	136.7	..	65.6	202.3	322.9	1969
1970	..	218.1	176.0	..	86.1	262.1	480.2	1970
1971	..	210.7	234.9	..	105.9	340.8	551.5	1971
1972	..	256.0	254.0	..	120.6	374.6	630.6	1972
1973	..	653.0	354.0	..	222.7	576.7	1,229.7	1973
1974	..	718.0	637.0	..	298.0	935.0	1,653.0	1974
1974(3)	..	687.0	680.0	..	286.0	966.0	1,653.0	(3)1974
1975	..	1,310.0	909.0	..	405.1	1,314.1	2,624.1	1975
1976	29.0	1,458.0	1,040.0	4.0	508.0	1,552.0	2,981.0	1976
1977	64.0	1,354.0	1,315.0	15.0	816.0	2,146.0	3,436.0	1977
1978	340.0	3,070.0	2,069.0	35.0	1,268.0	3,372.0	6,102.0	1978
1979	542.0	3,440.0	3,857.0	75.0	2,635.0	6,567.0	9,465.0	1979
	NIS Million						מיליוני ש"ח	
1980	0.7	10.3	9.4	0.2	5.8	15.4	25.0	1980
1981	2.1	28.3	23.1	0.4	13.6	37.1	63.3	1981
1982	3.6	40.3	54.4	1.0	33.0	88.4	125.1	1982
1983	7.7	72.7	131.0	2.6	79.4	213.0	278.0	1983
1984	38.0	548.0	626.9	14.0	404.0	1,044.9	1,554.9	1984
1985	137.0	2,435.0	2,123.0	45.0	1,310.0	3,478.0	5,776.0	1985
1986	205.0	2,129.0	2,689.0	74.0	2,089.0	4,852.0	6,776.0	1986
1987	386.0	4,639.0	3,389.0	99.0	2,748.0	6,236.0	10,489.0	1987
1988	532.0	3,972.0	3,602.0	123.0	3,753.0	7,478.0	10,918.0	1988
1989	653.0	2,763.0	4,339.0	154.0	4,486.0	8,979.0	11,089.0	1989
1990	501.0	3,703.0	5,269.0	200.0	5,399.0	10,868.0	14,070.0	1990
1991	790.0	5,402.0	5,978.0	338.0	6,460.0	12,776.0	17,388.0	1991
1992	587.0	4,466.0	7,192.0	388.0	7,209.0	14,789.0	18,668.0	1992
1993	414.0	7,210.0	7,033.0	432.0	7,776.0	15,241.0	22,037.0	1993
1994	479.0	5,321.0	7,751.0	530.0	9,707.0	17,988.0	22,830.0	1994
1995	706.0	4,701.0	8,027.0	637.0	11,515.0	20,179.0	24,174.0	1995
1996	632.0	6,416.0	9,331.0	752.0	12,806.2	22,889.2	28,673.2	1996
1997	670.0	7,266.0	10,225.0	761.0	13,852.4	24,838.4	31,434.4	1997
1998	657.0	8,533.0	11,059.0	864.0	14,576.6	26,499.6	34,375.6	1998
1999	822.0	9,951.0	11,920.0	890.0	15,516.9	28,326.9	37,455.9	1999
2000	1,524.0	9,368.0	13,735.0	1,012.0	16,449.6	31,196.6	39,040.6	2000
2001	1,542.0	10,795.0	13,566.0	1,045.0	17,355.2	31,966.2	41,219.2	2001
2002	1,456.0	13,702.0	16,273.1	1,171.8	18,625.3	36,070.2	48,316.2	2002
2003	1,256.0	11,319.0	16,398.9	1,121.3	18,069.4	35,589.6	45,652.6	2003
2004	1,111.0	10,148.0	15,622.0	1,190.0	17,567.6	34,379.6	43,416.6	2004
2005	1,418.0	11,723.0	16,003.0	1,230.0	18,105.5	35,338.5	45,643.5	2005
2006	1,439.0	14,026.0	17,442.0	1,308.1	18,598.0	37,348.1	49,935.1	2006
2007	1,959.0	12,020.0	18,283.9	1,385.7	18,915.6	38,585.2	48,646.2	2007
2008	1,934.0	10,742.0	20,015.7	1,441.4	19,424.8	40,881.9	49,689.9	2008
2009	1,326.0	9,200.0	20,005.5	1,537.7	20,343.0	41,886.2	49,760.2	2009
2010	1,391.0	10,029.0	20,710.3	1,675.7	20,920.9	43,306.8	51,944.8	2010
2011	2,879.0	10,458.0	21,912.7	1,766.9	21,599.9	45,279.6	52,858.6	2011
2012	3,190.0	12,446.0	22,246.6	1,851.6	22,433.3	46,531.5	55,787.5	2012
2013	2,529.0	12,533.0	23,060.0	1,924.0	23,414.1	48,398.1	58,402.1	2013
2014	3,442.0	13,814.0	24,704.3	1,945.0	23,955.4	50,604.6	60,976.6	2014

(1) Consumption expenditure of the defence establishment only.

(2) As of 1964 - a new series.

(3) Reclassification between imports and domestic expenditure.

(1) הוצאה לצריכה של מערכת הביטחון בלבד.

(2) משנת 1964 ואילך - סדרה חדשה.

(3) סיווג מחדש בין יבוא לצריכה מקומית.

TABLE 2.- GENERAL GOVERNMENT DEFENCE CONSUMPTION EXPENDITURE

לוח 2.- הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית

At 2010 prices(1)

במחירי 2010(1)

	Defence consumption						צריכה ביטחונית		
	פחות: מכירות	יבוא ביטחוני	Domestic consumption			צריכה מקומית סך הכל	סך הכל		
			קניות אחרות Other purchases	מסים על הייצור Taxes on production	תמורה לשכירים Compensation of employees				
Less: sales	Defence imports				Total	Total			
	NIS Million						מיליוני ש"ח		
1955	..	..	..	..	3,426.7	..	3,349.4	1955	
1956	..	..	..	..	3,553.7	..	6,698.7	1956	
1957	..	..	..	..	3,426.7	..	4,580.2	1957	
1958	..	..	..	..	3,257.5	..	4,640.7	1958	
1959	..	..	..	..	3,130.6	..	4,802.1	1959	
1960	..	813.3	1,614.1	..	3,130.6	4,469.1	5,213.7	1960	
1961	..	1,304.3	1,847.5	..	3,612.2	5,136.2	6,754.6	1961	
1962	..	1,560.1	2,139.2	..	3,797.5	5,669.8	7,704.5	1962	
1963	..	1,851.7	2,469.8	..	4,575.5	6,683.7	9,108.2	1963	
1964	..	1,524.3	2,790.7	..	4,760.7	7,257.3	8,886.5	1964	
1965	..	1,749.8	3,201.4	..	5,075.3	8,053.9	9,993.2	1965	
1966	..	1,818.4	4,107.1	..	5,473.8	9,602.7	11,310.1	1966	
1967	..	4,048.4	6,466.0	..	7,634.0	14,426.1	19,964.2	1967	
1968	..	3,519.1	9,646.3	..	7,759.8	18,969.3	22,177.6	1968	
1969	..	4,677.1	11,655.7	..	8,853.5	22,462.4	27,327.6	1969	
1970	..	8,226.3	14,089.3	..	9,912.7	26,460.2	37,872.2	1970	
1971	..	6,751.6	16,715.0	..	10,522.9	30,306.5	37,793.3	1971	
1972	..	6,148.1	15,770.4	..	10,603.5	29,185.9	35,656.0	1972	
1973	..	13,955.7	18,412.1	..	16,256.4	37,474.3	58,456.6	1973	
1974	..	12,296.1	22,574.8	..	17,327.1	43,662.8	59,821.0	1974	
1975	..	16,552.5	21,603.1	..	16,943.4	42,078.6	67,061.1	1975	
1976	413.9	13,570.5	18,727.4	..	17,064.7	38,296.9	57,475.1	1976	
1977	670.2	8,882.7	17,230.2	..	17,529.0	36,635.1	46,335.3	1977	
1978	2,247.0	12,041.6	16,945.0	..	18,336.2	36,868.8	50,866.4	1978	
1979	2,069.6	8,276.2	16,921.2	..	19,264.7	37,547.7	44,022.5	1979	
1980	1,143.2	10,411.6	17,729.2	1,071.6	19,294.0	38,658.8	50,429.3	1980	
1981	1,337.6	12,625.6	18,585.0	1,045.2	18,974.5	39,556.8	55,335.4	1981	
1982	1,420.9	8,388.1	18,870.8	1,038.6	21,197.5	41,605.0	48,404.6	1982	
1983	1,228.2	5,791.2	18,987.4	1,058.4	21,325.3	41,864.8	43,660.5	1983	
1984	1,228.2	7,832.0	18,537.9	1,118.0	21,617.9	41,504.1	47,450.9	1984	
1985	1,202.0	10,019.7	18,139.2	1,118.0	20,928.5	40,452.2	51,012.5	1985	
1986	1,247.7	6,386.7	17,165.0	1,078.3	19,593.3	38,129.1	41,828.1	1986	
1987	1,978.1	12,866.5	18,589.1	1,063.7	19,058.9	39,425.7	55,439.5	1987	
1988	2,325.1	10,769.6	17,644.0	1,063.7	20,558.9	39,520.0	50,846.8	1988	
1989	2,361.6	6,224.8	16,947.9	1,063.7	19,921.4	38,129.1	40,365.1	1989	
1990	1,619.0	7,565.7	17,503.5	1,063.7	20,230.8	39,072.1	44,618.2	1990	
1991	2,200.7	9,518.9	16,261.1	1,058.4	20,283.3	37,774.1	45,934.4	1991	
1992	1,483.3	7,044.7	17,407.1	1,042.4	19,859.8	38,597.5	43,524.1	1992	
1993	966.2	9,923.5	15,646.5	1,053.1	19,676.1	36,522.9	46,670.1	1993	
1994	1,037.3	6,734.1	15,463.8	1,047.7	19,739.8	36,382.7	41,526.1	1994	
1995	1,405.7	5,882.2	15,158.2	1,047.7	19,619.9	35,936.8	39,448.9	1995	
1996	1,170.8	7,366.2	15,992.9	1,044.4	19,546.8	36,647.5	42,228.2	1996	
1997	1,161.5	7,778.3	15,943.2	1,044.4	19,514.0	36,568.9	42,691.9	1997	
1998	1,069.6	8,412.1	16,139.7	1,041.7	19,401.8	36,633.1	43,627.1	1998	
1999	1,258.5	9,198.8	16,419.9	1,044.1	19,353.3	36,852.7	44,694.2	1999	
2000	2,278.2	8,959.3	18,292.0	1,041.8	19,361.4	38,628.8	45,219.6	2000	
2001	2,212.4	10,261.0	17,594.1	1,066.5	20,239.0	38,932.8	47,131.3	2001	
2002	2,021.6	11,619.3	20,407.1	1,099.1	21,508.7	42,938.6	52,678.1	2002	
2003	1,689.7	9,883.4	20,025.5	1,114.3	20,237.8	41,285.1	49,192.5	2003	
2004	1,423.4	8,986.7	18,716.6	1,093.2	19,202.3	38,946.5	46,126.9	2004	
2005	1,737.3	10,276.9	18,335.7	1,122.1	19,615.1	39,050.2	47,511.8	2005	
2006	1,604.4	12,236.2	19,323.7	1,376.3	19,901.0	40,600.2	51,411.3	2006	
2007	2,162.1	11,137.9	19,764.3	1,470.6	20,433.8	41,671.8	50,614.9	2007	
2008	2,029.5	11,154.6	20,203.6	1,514.8	20,609.5	42,331.0	51,393.8	2008	
2009	1,365.1	8,851.4	20,386.1	1,574.3	21,169.6	43,123.2	50,545.8	2009	
2010	1,391.0	10,029.0	20,710.3	1,675.7	20,920.9	43,306.8	51,944.8	2010	
2011	2,768.1	10,674.0	21,009.9	1,727.0	20,990.7	43,727.6	51,633.5	2011	
2012	2,996.1	11,900.8	20,665.5	1,759.8	22,096.4	44,512.4	53,369.9	2012	
2013	2,336.2	12,705.9	20,888.6	1,788.7	22,189.5	44,863.0	55,198.2	2013	
2014	3,167.5	14,017.8	22,446.6	1,802.9	24,074.2	48,309.7	59,084.9	2014	

(1) The estimates at 2010 prices were calculated for each component shown in the table and for the total expenditure, using changing of annual changes computed at different base years prices. Consequently, the sum of the components differs from the total.

(1) האומדנים במחירי 2010 חושבו לכל קבוצת הוצאה ולסך כל הוצאה, על ידי שרשרת השינויים השנתיים שחושבו במחירי שנות בסיס שונות. כתוצאה מכך אין הקבוצות מסתכמות לסך הכל.

TABLE 3.- GENERAL GOVERNMENT DEFENCE CONSUMPTION EXPENDITURE

לוח 3.- הוצאה לצריכה ציבורית ביטחונית

Percentage of quantity change on previous year(1)

שינוי כמותי באחוזים, כל שנה לעומת קודמתה(1)

	Defence consumption						צריכה ביטחונית		
	פחות: מכירות	יבוא ביטחוני	Domestic consumption			צריכה מקומית סך הכל	סך הכל		
			קניות אחרות	מסים על הייצור	תמורה לשכירים				
								Less: Sales	
1956	..	..	..	..	3.7	..	100.0	1956	
1957	..	..	..	..	-3.6	..	-31.6	1957	
1958	..	..	..	..	-4.9	..	1.3	1958	
1959	..	..	..	..	-3.9	..	3.5	1959	
1960	..	..	..	..	0.0	..	8.6	1960	
1961	..	60.4	14.5	..	15.4	14.9	29.6	1961	
1962	..	19.6	15.8	..	5.1	10.4	14.1	1962	
1963	..	18.7	15.5	..	20.5	17.9	18.2	1963	
1964	..	-17.7	13.0	..	4.0	8.6	-2.4	1964	
1965	..	14.8	14.7	..	6.6	11.0	12.5	1965	
1966	..	3.9	28.3	..	7.9	19.2	13.2	1966	
1967	..	122.6	57.4	..	39.5	50.2	76.5	1967	
1968	..	-13.1	49.2	..	1.6	31.5	11.1	1968	
1969	..	32.9	20.8	..	14.1	18.4	23.2	1969	
1970	..	75.9	20.9	..	12.0	17.8	38.6	1970	
1971	..	-17.9	18.6	..	6.2	14.5	-0.2	1971	
1972	..	-8.9	-5.7	..	0.8	-3.7	-5.7	1972	
1973	..	127.0	16.8	..	53.3	28.4	63.9	1973	
1974	..	-11.9	22.6	..	6.6	16.5	2.3	1974	
1975	..	34.6	-4.3	..	-2.2	-3.6	12.1	1975	
1976	..	-18.0	-13.3	..	0.7	-9.0	-14.3	1976	
1977	61.9	-34.5	-8.0	..	2.7	-4.3	-19.4	1977	
1978	235.3	35.6	-1.7	..	4.6	0.6	9.8	1978	
1979	-7.9	-31.3	-0.1	..	5.1	1.8	-13.5	1979	
1980	-44.8	25.8	4.8	..	0.2	3.0	14.6	1980	
1981	17.0	21.3	4.8	-2.5	-1.7	2.3	9.7	1981	
1982	6.2	-33.6	1.5	-0.6	11.7	5.2	-12.5	1982	
1983	-13.6	-31.0	0.6	1.9	0.6	0.6	-9.8	1983	
1984	0.0	35.2	-2.4	5.6	1.4	-0.9	8.7	1984	
1985	-2.1	27.9	-2.2	0.0	-3.2	-2.5	7.5	1985	
1986	3.8	-36.3	-5.4	-3.6	-6.4	-5.7	-18.0	1986	
1987	58.5	101.5	8.3	-1.4	-2.7	3.4	32.5	1987	
1988	17.5	-16.3	-5.1	0.0	7.9	0.2	-8.3	1988	
1989	1.6	-42.2	-3.9	0.0	-3.1	-3.5	-20.6	1989	
1990	-31.4	21.5	3.3	0.0	1.6	2.5	10.5	1990	
1991	35.9	25.8	-7.1	-0.5	0.3	-3.3	2.9	1991	
1992	-32.6	-26.0	7.0	-1.5	-2.1	2.2	-5.2	1992	
1993	-34.9	40.9	-10.1	1.0	-0.9	-5.4	7.2	1993	
1994	7.4	-32.1	-1.2	-0.5	0.3	-0.4	-11.0	1994	
1995	35.5	-12.7	-2.0	0.0	-0.6	-1.2	-5.0	1995	
1996	-16.7	25.2	5.5	-0.3	-0.4	2.0	7.0	1996	
1997	-0.8	5.6	-0.3	0.0	-0.2	-0.2	1.1	1997	
1998	-7.9	8.1	1.2	-0.3	-0.6	0.2	2.2	1998	
1999	17.7	9.4	1.7	0.2	-0.2	0.6	2.4	1999	
2000	81.0	-2.6	11.4	-0.2	0.0	4.8	1.2	2000	
2001	-2.9	14.5	-3.8	2.4	4.5	0.8	4.2	2001	
2002	-8.6	13.2	16.0	3.1	6.3	10.3	11.8	2002	
2003	-16.4	-14.9	-1.9	1.4	-5.9	-3.9	-6.6	2003	
2004	-15.8	-9.1	-6.5	-1.9	-5.1	-5.7	-6.2	2004	
2005	22.1	14.4	-2.0	2.6	2.1	0.3	3.0	2005	
2006	-7.7	19.1	5.4	22.6	1.5	4.0	8.2	2006	
2007	34.8	-9.0	2.3	6.9	2.7	2.6	-1.5	2007	
2008	-6.1	0.1	2.2	3.0	0.9	1.6	1.5	2008	
2009	-32.7	-20.6	0.9	3.9	2.7	1.9	-1.6	2009	
2010	1.9	13.3	1.6	6.4	-1.2	0.4	2.8	2010	
2011	99.0	6.4	1.4	3.1	0.3	1.0	-0.6	2011	
2012	8.2	11.5	-1.6	1.9	5.3	1.8	3.4	2012	
2013	-22.0	6.8	1.1	1.6	0.4	0.8	3.4	2013	
2014	35.6	10.3	7.5	0.8	8.5	7.7	7.0	2014	

(1) The percentage of change was calculated on unrounded data.

(1) אחוזי השינוי חושבו לפני עיגול המספרים המוחלטים.

**TABLE 4.- GENERAL GOVERNMENT DEFENCE CONSUMPTION
AND DOMESTIC DEFENCE CONSUMPTION
AS A PERCENTAGE OF GDP, OF RESOURCES(1)
AND OF NET RESOURCES(2)**

**לוח 4.- הצריכה הציבורית הביטחונית
והצריכה הציבורית הביטחונית
המקומית, כאחוז מהתמ"ג,
מהמקורות (1) ומהמקורות נטו(2)**

At current prices

במחירים שוטפים

	הצריכה הביטחונית המקומית כאחוז מ: Domestic defence consumption as a percentage of:			הצריכה הביטחונית כאחוז מ: Defence consumption as a percentage of:			
	סך כל המקורות נטו Total net resources	סך כל המקורות Total resources	התוצר המקומי הגולמי Gross domestic product	סך כל המקורות נטו Total net resources	סך כל המקורות Total resources	התוצר המקומי (3) הגולמי Gross domestic product(3)	
1950	..	..	..	7.3	7.1	9.0	1950
1951	..	..	..	6.3	6.1	7.5	1951
1952	..	..	..	4.8	4.6	5.9	1952
1953	..	..	..	4.7	4.4	5.7	1953
1954	..	..	..	5.2	4.7	6.1	1954
1955	..	..	..	6.1	5.6	7.4	1955
1956	..	..	..	11.0	10.0	13.5	1956
1957	..	..	..	7.4	6.6	8.7	1957
1958	..	..	..	7.0	6.3	8.1	1958
1959	..	..	..	6.7	6.0	7.6	1959
1960	5.1	4.5	5.7	6.8	6.0	7.6	1960
1961	5.1	4.5	5.7	7.4	6.5	8.3	1961
1962	4.9	4.1	5.7	8.3	7.1	9.9	1962
1963	5.1	4.3	5.9	8.9	7.5	10.2	1963
1964	4.6	3.9	5.4	7.5	6.4	8.8	1964
1965	4.9	4.2	5.6	7.9	6.8	8.9	1965
1966	6.0	5.1	6.6	9.0	7.6	9.9	1966
1967	8.9	7.4	10.0	15.3	12.7	17.1	1967
1968	10.0	8.0	11.4	15.2	12.2	17.3	1968
1969	10.2	8.3	11.8	16.3	13.3	18.9	1969
1970	11.1	9.1	13.2	20.3	16.7	24.2	1970
1971	11.7	9.4	13.5	18.9	15.1	21.9	1971
1972	10.2	8.1	11.4	17.2	13.7	19.1	1972
1973	11.0	9.0	13.5	23.6	19.2	28.9	1973
1974	13.1	10.6	15.7	22.4	18.2	26.9	1974
1975	12.3	9.9	15.2	24.5	19.8	30.3	1975
1976	11.6	9.0	13.6	22.3	17.3	26.1	1976
1977	11.9	8.7	13.1	19.0	14.0	21.0	1977
1978	10.9	8.0	12.5	19.7	14.4	22.7	1978
1979	11.4	8.5	13.0	16.5	12.2	18.7	1979
1980	12.0	8.7	13.3	19.4	14.1	21.6	1980
1981	12.0	8.8	13.5	20.5	15.0	23.1	1981
1982	12.4	9.4	13.9	17.6	13.3	19.7	1982
1983	11.7	9.0	13.0	15.3	11.7	16.9	1983
1984	12.0	8.8	13.0	17.8	13.2	19.4	1984
1985	10.8	7.7	11.4	17.9	12.8	19.0	1985
1986	9.7	7.2	10.2	13.6	10.1	14.2	1986
1987	9.3	7.0	10.2	15.7	11.8	17.1	1987
1988	9.4	7.2	9.9	13.7	10.5	14.5	1988
1989	9.6	7.2	10.0	11.9	8.9	12.3	1989
1990	9.2	7.0	9.7	12.0	9.1	12.6	1990
1991	8.1	6.5	8.8	11.1	8.8	12.0	1991
1992	8.0	6.3	8.5	10.0	7.9	10.7	1992
1993	7.0	5.4	7.5	10.1	7.9	10.9	1993
1994	6.8	5.3	7.4	8.6	6.8	9.3	1994
1995	6.2	5.0	6.7	7.4	5.9	8.0	1995
1996	6.1	4.9	6.5	7.6	6.1	8.2	1996
1997	6.0	4.7	6.3	7.6	6.0	8.0	1997
1998	5.9	4.6	6.0	7.6	6.0	7.8	1998
1999	5.7	4.3	5.8	7.5	5.7	7.7	1999
2000	5.8	4.3	5.8	7.2	5.3	7.2	2000
2001	5.7	4.4	5.8	7.3	5.6	7.5	2001
2002	6.1	4.6	6.3	8.2	6.2	8.4	2002
2003	6.1	4.6	6.2	7.9	5.8	7.9	2003
2004	5.7	4.1	5.7	7.2	5.1	7.2	2004
2005	5.5	3.9	5.5	7.1	5.1	7.1	2005
2006	5.4	3.9	5.4	7.3	5.2	7.3	2006
2007	5.2	3.7	5.2	6.6	4.7	6.6	2007
2008	5.2	3.8	5.3	6.4	4.6	6.4	2008
2009	5.3	3.9	5.1	6.3	4.7	6.1	2009
2010	5.1	3.7	4.9	6.1	4.5	5.9	2010
2011	4.9	3.6	4.8	5.7	4.2	5.6	2011
2012	4.7	3.4	4.6	5.6	4.1	5.6	2012
2013	4.7	3.5	4.6	5.6	4.2	5.5	2013
2014	4.7	3.5	4.6	5.7	4.3	5.6	2014

(1) Private and General Government consumption expenditure, gross domestic capital formation, and exports of goods and services = GDP plus imports of goods and services.

(2) Private and General Government consumption expenditure and gross domestic capital formation = GDP plus net imports of goods and services.

(3) The data for 1950-1994 were calculated according to the 1968 System of National Accounts (SNA 1968). The data for 1995-2014 were calculated according to the SNA 2008.

(1) צריכה פרטית וציבורית, השקעה גולמית מקומית ויצוא סחורות ושירותים = תמ"ג יובא סחורות ושירותים.

(2) צריכה פרטית וציבורית והשקעה גולמית מקומית = תמ"ג יובא נטו של סחורות ושירותים.

(3) הנתונים לשנים 1950-1994 חושבו בהתאם למערכת החשבונות הלאומיים - SNA 1968; הנתונים לשנים 1995-2014 חושבו בהתאם למערכת החשבונות הלאומיים - SNA 2008.

TABLE 5.- DEFENCE COST TO THE ISRAELI ECONOMY IN THE YEARS 2000-2014

לוח 5.- עלות הביטחון למשק הישראלי בשנים 2000-2014

NIS Million

מיליוני ש"ח

	2014	2013	2012	2011	2010	2005	2000	
1. Grand total - direct expenditure and additional cost components [2+3]	75,370	72,348	69,180	65,830	64,142	55,733	48,520	1. סך כולל - הוצאה ישירה ומרכיבי עלות נוספים [3+2]
Labour cost	38,912	37,929	36,404	34,958	33,432	28,642	26,213	עלות עבודה
Other expenditure - Net	39,900	36,947	35,966	33,751	32,100	28,509	23,831	הוצאות אחרות - נטו
2. Direct expenditure	60,977	58,402	55,787	52,859	51,945	45,643	39,041	2. הוצאה ישירה
Compensation of employees	25,900	25,338	24,285	23,367	22,597	19,335	17,462	תמורה לשכירים
Other expenditure	38,518	35,593	34,693	32,371	30,739	27,726	23,103	הוצאות אחרות
Thereof: Defence imports	13,814	12,533	12,446	10,458	10,029	11,723	9,368	מזה: יבוא ביטחוני
Sales	-3,442	-2,529	-3,190	-2,879	-1,391	-1,418	-1,524	מכירות
3. Additional cost components - total	14,393	13,946	13,393	12,972	12,197	10,090	9,479	3. מרכיבי עלות נוספים - סך הכל
Additional labour cost due to conscripted and reserve soldiers and risk premium(1)	12,071	11,699	11,210	10,883	10,158	8,668	8,189	תוספת עלות עבודה בגין שירות חובה, מילואים ופרמיה לסיכון(1)
Construction of shelters and maintenance of emergency stocks	992	1,001	920	1,105	1,091	482	603	בניית מקלטים ואחזקת מלאי חירום
Defence expenditure of government civilian ministries	1,331	1,246	1,262	984	948	940	687	הוצאות לביטחון במשרדים אזרחיים
Thereof: Compensation of employees	941	893	909	709	678	639	562	מזה: תמורה לשכירים
	Percentage of total				אחוז מסך הכל			
1. Grand total - direct expenditure and additional cost components [2+3]	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	1. סך כולל - הוצאה ישירה ומרכיבי עלות נוספים [3+2]
Labour cost	51.6	52.4	52.6	53.1	52.1	51.4	54.0	עלות עבודה
Other expenditure - Net	52.9	51.1	52.0	51.3	50.0	51.2	49.1	הוצאות אחרות - נטו
2. Direct expenditure	80.9	80.7	80.6	80.3	81.0	81.9	80.5	2. הוצאה ישירה
Compensation of employees	34.4	35.0	35.1	35.5	35.2	34.7	36.0	תמורה לשכירים
Other expenditure	51.1	49.2	50.1	49.2	47.9	49.7	47.6	הוצאות אחרות
Thereof: Defence imports	18.3	17.3	18.0	15.9	15.6	21.0	19.3	מזה: יבוא ביטחוני
Sales	-4.6	-3.5	-4.6	-4.4	-2.2	-2.5	-3.1	מכירות
3. Additional cost components - total	19.1	19.3	19.4	19.7	19.0	18.1	19.5	3. מרכיבי עלות נוספים - סך הכל
Additional labour cost due to conscripted and reserve soldiers and risk premium(1)	16.0	16.2	16.2	16.5	15.8	15.6	16.9	תוספת עלות עבודה בגין שירות חובה, מילואים ופרמיה לסיכון(1)
Construction of shelters and maintenance of emergency stocks	1.3	1.4	1.3	1.7	1.7	0.9	1.2	בניית מקלטים ואחזקת מלאי חירום
Defence expenditure of government civilian ministries	1.8	1.7	1.8	1.5	1.5	1.7	1.4	הוצאות לביטחון במשרדים אזרחיים
Thereof: Compensation of employees	1.2	1.2	1.3	1.1	1.1	1.1	1.2	מזה: תמורה לשכירים
	Percentage of GDP				אחוז מהתמ"ג			
1. Grand total - direct expenditure and additional cost components [2+3]	6.9	6.9	6.9	7.0	7.3	8.7	9.0	1. סך כולל - הוצאה ישירה ומרכיבי עלות נוספים [2+3]
Labour cost	3.6	3.6	3.6	3.7	3.8	4.5	4.9	עלות עבודה
Other expenditure - Net	3.6	3.5	3.6	3.6	3.7	4.4	4.4	הוצאות אחרות - נטו
2. Direct expenditure	5.6	5.5	5.6	5.6	5.9	7.1	7.2	2. הוצאה ישירה
Compensation of employees	2.4	2.4	2.4	2.5	2.6	3.0	3.2	תמורה לשכירים
Other expenditure	3.5	3.4	3.5	3.5	3.5	4.3	4.3	הוצאות אחרות
Thereof: Defence imports	1.3	1.2	1.2	1.1	1.1	1.8	1.7	מזה: יבוא ביטחוני
Sales	-0.3	-0.2	-0.3	-0.3	-0.2	-0.2	-0.3	מכירות
3. Additional cost components - total	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4	1.6	1.8	3. מרכיבי עלות נוספים - סך הכל
Additional labour cost due to conscripted and reserve soldiers and risk premium(1)	1.1	1.1	1.1	1.2	1.2	1.4	1.5	תוספת עלות עבודה בגין שירות חובה, מילואים ופרמיה לסיכון(1)
Construction of shelters and maintenance of emergency stocks	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	בניית מקלטים ואחזקת מלאי חירום
Defence expenditure of government civilian ministries	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	הוצאות לביטחון במשרדים אזרחיים
Thereof: Compensation of employees	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	מזה: תמורה לשכירים

(1) Imputation.

(1) זקיפה.

**TABLE 6.- GENERAL GOVERNMENT EXPENDITURE
ON DEFENCE IN ADVANCED ECONOMIES AND IN
EMERGING AND DEVELOPING ECONOMIES⁽¹⁾**

**לוח 6.- הוצאות המגזר הממשלתי
לביטחון במדינות מפותחות
ובמדינות מתפתחות (1)**

	ההוצאה לביטחון, כאחוז מ:						
	Defence expenditure, as a percentage of:						
	כלל הוצאות ההמגזר הממשלתי ⁽²⁾			התוצר המקומי הגולמי			
	Total general government expenditure ⁽²⁾			Gross domestic product			
	2014	2013	2012	2014	2013	2012	
Advanced Economies							מדינות מפותחות
Austria	1.1	1.2	1.2	0.6	0.6	0.6	אוסטריה
Germany	2.3	2.4	2.5	1.0	1.1	1.1	גרמניה
Italy	2.3	2.3	2.6	1.2	1.2	1.3	איטליה
Spain	2.0	2.2	2.0	0.9	1.0	1.0	ספרד
Israel	14.8	14.4	14.8	6.0	5.9	6.0	ישראל
Singapore	21.8	23.0	24.9	3.3	3.2	3.3	סינגפור
Sweden	2.5	2.8	2.7	1.3	1.5	1.4	שוודיה
United States	9.3	9.8	10.6	3.5	3.8	4.2	ארצות הברית
United Kingdom	4.9	5.0	5.1	2.2	2.2	2.4	הממלכה המאוחדת
Russian Federation	4.1	5.9	7.3	2.7	2.5	3.1	רוסיה
Ireland	...	1.0	0.9	...	0.4	0.4	אירלנד
Turkey	4.3	4.1	4.2	1.6	1.5	1.6	טורקיה
Emerging and Developing Economies							מדינות מתפתחות
Albania	2.8	3.3	3.3	0.8	0.9	0.9	אלבניה
Ukraine	3.9	2.1	2.1	1.7	1.0	1.0	אוקראינה
Georgia	7.4	8.2	9.3	2.2	2.4	2.7	גאורגיה
Kazakhstan	5.5	5.8	5.4	1.1	1.1	1.1	קזחסטן
Egypt	4.5	4.5	5.1	2.0	1.7	1.6	מצרים
Jordan	...	9.7	10.4	3.5	3.6	4.0	ירדן
United Arab Emirates	3.0	2.5	3.0	0.8	0.7	0.7	ברית האמירויות הערביות
South Africa	2.2	2.3	2.3	1.3	1.4	1.3	דרום אפריקה

(1) According to countries' reports to the International Monetary Fund, see Introduction, Chapter 3 - Terms, Definitions and Explanations.

(2) According to the International Monetary Fund definition, general government includes government ministries, the National Insurance Institute, national institutions public non profit institutions and local authorities.

(1) על פי דיווחי המדינות לקרן המטבע הבין-לאומית, ראו מבוא, פרק 3 - מונחים, הגדרות והסברים.

(2) המגזר הממשלתי על פי הגדרות קרן המטבע הבין-לאומית כולל משרדי ממשלה, מוסד לביטוח לאומי, מוסדות לאומיים, מלכ"רים ציבוריים ורשויות מקומיות.